

Landsorganisasjonen i Norge
v/Vidar Bjørnstad
Youngsgt. 11
0181 Oslo

Oslo, 25. oktober 2010

EL & IT Forbundets innspill til EØS utredningen.

EL & IT Forbundet organiserer ansatte innenfor kraftforsyning, elektrisk installasjonsarbeid og IKT sektoren.

Våre innspill tar utgangspunkt i erfaringer med et ”utenforliggende” regelverks inngripen i nasjonale beslutninger og handlingsrom i noen enkeltsaker.

Offentlig eierskap og kraftbransjen.

Det er særlig to hendelser som har påvirket og fortsatt påvirker kraftbransjen hva angår EU / EØS-avtalens innflytelse.

- Hjemfall (EFTA-domstolen juni 2007 og nytt lovforslag i 2008)
- Elektrisitetsdirektivet/ elmarkedsdirektivet (Energipakken) implementert EØS desember 2005

I tillegg påvirkes det norsk energimarkedet av EUs energipolitikk i den grad vi har forbindelser via kabel og ledning til nabolandene.

Hjemfall

Kortversjonen av hjemfallsinstituttet er at dette er en del av industrikonsesjonslovgivningen fra 1917 med spor tilbake til 1909. Fremsynte politikere innså verdien av å bevare norske fossefall på offentlige hender i sammenheng med gryende industriutbygging. De allerede privateide kraftverkene forble privateid – men skulle da hjemfalle vederlagsfritt til Staten etter 60 år. De hjemfalte kraftverkene dannet grunnlaget for det som i dag er Statkraft. Offentlig utbygde kraftverk fikk ”evigvarende” konsesjon

I 2004 / 2005 klagde blant andre Norsk Hydro hjemfallsordningen inn for ESA (overvåkningsorganet for EØS-avtalen) og fikk støtte – da ESA hevdet at hjemfall til det offentlige innebar en forskjellsbehandling på privat utbygde kraftverk og offentlig utbygde kraftverk. Saken havnet i EFTA-domstolen i 2007 og Norge tapte.

Man kunne ikke finne seg i en situasjon hvor det norske hjemfallsinstituttet ble utslettet på denne måten. Det var enorme verdier som plutselig ble satt i spill – og hjemfallstilhengerne mente at det blant annet var gjort eksplisitte unntak for energiområdet ved inngåelsen av EØS-avtalen. I regjeringspartiene var det åpenbart flertall for å beholde hjemfall, men man ville heller ikke sette EØS-avtalen i fare.

Løsningen, som kom i 2008, var besnærende enkel. Regjeringen la frem forslag som likestilte offentlige og privat eide kraftverk i det samme hjemfallssystemet. Det var ikke lenger snakk om noen forskjellsbehandling – og man oppfylte domspremissene fra 2007. Nye konsesjoner gis bare til offentlige eiere. Private kan eie inntil en tredjedel av kraftverkene. De kan derfor velge å sitte til konsesjone går ut og kraftverket hjemfaller – eller man kan selge 2/3-deler før

utløp. Dette ble godt mottatt fra de (bl.a. fagbevegelsen) som ville beholde hjemfall. Prisen – eller medaljens bakside, om man vil – var innføringen av ”utleieforskriften” som innebærer at private kan leie offentlige kraftverk i en periode på 15 år. Det er fortsatt ikke klart hva som vil skje med et verk som har vært utleid i 15 år – men logikk tilsier at eier ikke vil ha kompetanse til å drive verket etter 15 års utleie – og da vil fortsette å leie ut.

Elektrisitetsdirektivet/ elmarkedsdirektivet

Eldirektiv II ble en del av EØS-avtalen i 2005 og innebar at innen en dato i 2007 skulle styring og drift av nettselskapene være uavhengig av øvrig konkurranseutsatt virksomhet (såkalt unbundling).

EU anså at vertikalintegreerte selskap var til hinder for konkurranse i markedet og resultatet i dag er at de aller fleste Energiverk i dag er konsernorganisert i en eller annen form, og da med Nettselskapet som eget selskap. Ideelt sett skulle ikke dette hatt noen betydning for driften av selskapene – men skillet har ført til en sterk fokus på kostnadsstyring innen nettselskapene og dette igjen har gitt seg utslag i manglende investeringer og vært en av drivkreftene for outsourcing, nedbemanning og opprettelsen av entreprenørselskap. Dette er økonomisk motiverte tiltak som ikke er noen form for pålegg fra EU / EØS – men som har kommet i kjølvannet av at muligheten til å betrakte seg selv som en konkurranseutsatt juridisk enhet kom gjennom dette direktivet.

Kompetansekrav for utøvelse av elektrofag.

EU direktiv 2005/36 (Yrkeskvalifikasjoner) og 2006/123 (Tjenestedirektivet) er en del av norsk lov. I Løpet av høsten 2010 skal gjeldende el – forskrifter tilpasses disse direktivene. Forslaget til ny Forskrift om kvalifikasjoner for elektrofagfolk er utarbeidet i tråd med disse direktivene. Direktivene legger til rette for mer grenseoverskridende mobilitet i arbeidsmarkedet, men har også som virkning at det ikke lengre stilles krav om at den som utøver yrket skal være ansatt i samme virksomhet som den som er ansvarlig for utøvelsen.

Sosial dumping og kampen for et seriøst arbeidsliv.

Fri flyt av arbeidskraft er en av grunnpilarene i det indre marked i EU/EØS. Da EU i 2004 ble utvidet med ti nye medlemsland - deriblant åtte lavkostland i det tidligere Øst-Europa - var det i Norge og de andre 'gamle' medlemslandene en utbredt frykt for at økt arbeidsinnvandring fra disse landene ville føre til sosial dumping, undergraving av tilkjempede rettigheter i arbeidslivet og store belastninger på velferdsordningene. I utvidelsestraktaten ble det derfor enighet om en overgangsperiode på 7 år med mulighet for å legge restriksjoner på arbeidsinnvandring fra Estland, Latvia, Litauen, Polen, Tsjekkia, Slovakia, Slovenia og Ungarn (EU-8).

Kravet om oppholdstillatelse ble videreført i den norske Utlendingsloven for borgere av EU-8, og vilkåret for oppholdstillatelse for denne gruppen var

- at det forelå et konkret tilbud om arbeid undertegnet av arbeidsgiver og arbeidstaker,
- det måtte som hovedregel dreie seg om heltidsarbeid, og
- lønns- og arbeidsvilkår måtte ikke være dårligere enn etter gjeldende tariffavtale, regulativ eller det som ellers er normalt for vedkommende sted og yrke.

De norske overgangsordningene for borgere fra Estland, Latvia, Litauen, Polen, Tsjekkia, Slovakia, Slovenia og Ungarn ble faset ut 1. mai 2009. Det betyr at det ikke lenger er et krav om at arbeidsinnvandrere fra disse landene skal ha norsk lønn for å få oppholdstillatelse i Norge, og det er også mulig å få opphold basert på deltidsarbeid.

Sosial dumping blant arbeidsinnvandrere fra disse landene er veldokumentert og representerer et stort samfunnsproblem. Våre tiltak for å hindre sosial dumping som innsynsrett for tillitsvalgte, solidaransvar og selve allmenngjøringsinstituttet er stadig under angrep fra NHO som bruker ESA domstolen som virkemiddel i sin kamp.

Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter:

Den 19. august 2010 kom FAD med en høring der de foreslår endringer i forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. Bakgrunnen for at departementet nå foreslår å endre forskriften er at ESA mener at den norske forskriften er i strid med EØS-avtalen artikkel 36 om fri bevegelse av tjenester. Det som gjør at ESA kan hevde dette er en avgjørelse i ESA domstolen, den såkalte Ruffert- saken fra april 2008. Denne dommen åpner for angrep på ILO konvensjon 94 som vi i Norge har implementert i lov om offentlige anskaffelser § 11a, med egen forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter.

Denne forskriften ble ansett av regjeringen til å være et vesentlig bidrag til å hindre sosial dumping i Norge fordi det offentlige står for en stor del av innkjøp og investeringer i det Norske markedet. Fagbevegelsen er enig i at dette er et godt tiltak for å motvirke sosial dumping, men pga. EØS-avtalen så tvinges vi nå til å endre politikk/regelverk på dette område.

Med vennlig hilsen

Jan O Andersen
Avdelingsleder
Forhandlingsavdelingen